

La cova de lladres

A la plaça de l'església plena de sol hi ha com un brogit de mosques; els vellets pugen les escales decantant-se sobre el gaiato, i la canalla les puja amb quatre salts estirant-se per la bossa dels calçons fins que surt d'un racó qualsevol una veu de dona:

- Jaumeet!... Ves si vinc i t'estripo les orelles!...

Les senyores, totes endiumenjades, travessen el «Portal del Vicari» remenant les amples faldilles, i les menestres, vestides de pisana, es dediquen a «tombar» les pilastres de la plaça tot fent l'ullet als fadrins.

Els homes, asseguts a les portalades, no es cansen de picar l'esca i de mastegar el caliquenyo de mala mena, tot comentant les falles del Govern o les incidències de l'última fira. La gent, mig vagarosa, adreça l'os de l'esquena aplanada tota la setmana damunt del cruel terròs, i la sortida de missa major és l'hora que, escalfant-se els peus al sol, solet, el poble viu la seva diada de festa.

Cauen al mig dels «rodillos» les pilotes fetes amb un manyoc de draps lligats amb un venci amb què els xicots, ganapís i tot, s'entretenen, i, barrejades amb algun renec o una exclamació grassa, es senten els retalls de les converses que els homes fan i desfan sempre amb la mateixa parsimònia:

- Au, que passes tibati!

- Sí, noi, m'ho faig valdre!

I més enllà:

- Què, què farem amb aquella parella!...

- Què sé jo! Ells ho diran!

- Sí, noi, no voldria que la mossa es fes malveure! Ja en parlaré al xicot, per si ella no té pressa.

- De pressa tampoc en tinc jo, però si s'ha de fer, es fa, i fora enraonies.

I més enllà:

- Què feu a la masia?

- A la masia tot va bé si no fossin els surts de la banda. Allò és feréstec. Si la dona no fos sorda, estic que ja no hi fórem.

- És que els has vist?

- Com a veure'ls, no pas, però més d'una nit han clapit els gossos, i no pel senglar ni la guineu, m'hi jugo l'orella.

- I la noia?

- La noia a l'hivern s'està ací amb sa tia. Diu que ets cap de sometent?

- Me n'han fet a l'última junta. Prou els vaig dir que no em vinguessin amb orgues, però em van contestar que els orgues són a l'església. I això no vols, això tindràs, mal te pesi.

- «Malo», «malo», si a un no li ve de gust, aquesta feina!

- No, si no és pas per por! Si no me n'hagués vist de més fresques!

És la dona, i la canalla, que em coneixen, i saben que si em fan cap de sometent, no pararé de dar la batuda a aqueixa colla, i... ells o jo caurem.

- No t'ho agafis tan a la valenta, Quim rambler, que de vida només n'hi ha una!

I es deixen.

A l'hora de dinar, la plaça es queda sola. Pels ulls de les escales baixa el baf de les escudelles on tomben i retomben les boles de sagí i les pastanagues. Aviat les portes de les tavernes es van obrint i tancant donant pas als cafetaires; les cartotes greixoses i negres de taques de vi corren d'una mà a l'altra, i el quinqué de petroli dibuixa ramatges de fum a les bigues del sostre.

Es fa fosc. Pel febrer les tardes són fredes, i de la serralada baixa la tramuntana de mala entranya que, segons l'adagi dels vells, no hauria de comparèixer fins a Sant Josep.

- Me'n vaig. Té, Baster, pren el meu joc.

- Alça, que em dones la mala pega! Com te «sacudeixes» el mort!

- Mala negada! Així estem? Que et penses que no tinc per pagar les ensopegades? Té, noi, queda saldat. I tu comença amb el teu, i així te rebentessis!

- Si que em vols mal! Però ja sabem que en Desvall crida molt i no mossega. Au, adéu, i si et topes amb «la colla» no els matis tots, deixa'n algun pel Quim rambler, que no tindria feina!

Del carrer es senten les cridòries. Desvall apreta el pas i, d'una embranzida, fa donar dos tombs al tapaboques.

A cada tombant de carrer una bufarada freda li fa tremolar els polsos.

...

A vila ha arribat fa poc un comissionat de França. Les fires de Perpinyà s'apropen. El «gavatxo» parla un català enxampurrat, però es deixa entendre. El Govern vol assegurar la importància de la fira i el comissionat pren llista dels ramblers catalans que hi han d'acudir, i del nombre de bèsties i fins de la seva qualitat.

«A l'hora de dinar, la plaça es queda sola...»

*Plaça Major de Santa Coloma. Any 1923.
Fons fotogràfic Josep Salvany de la Biblioteca de Catalunya.
Arxiu de l'ACBS.*

- Aquest any he tocat amb tordilles. Les he dutes d'Itàlia.

- Veniu, que us ensenyaré el més fi que heu vist que porti ferros! És africana, creuada amb sang pura del desert. Quina estampa, oi, minyons? El franxute marxà, caragolant-se el bigoti. A Perpinyà podien engegar la fira, que pels camins de les quatre províncies catalanes, i fins de València i Aragó, les corrues de bèsties magnífiques anirien deixant petjades de pols l'una darrera l'altra.

Aviat els preparatius dels ramblers més potents de la comarca foren el tema de totes les enraonies.

- Ep, i en Quim rambler?

- Ha arreplegat les febres. No vindrà.

- Malviatge! Ell coneix el país més bé que ningú. Ni envia cap mosso?

- Envia el xicot, però és com si res. Hi ha anat algunes vegades, però és massa jove per a treure'ns de cap «apuro».

Els sarrons ja estaven plens. Els homes s'havien tirat al llit vestits i tot, perquè s'havia donat l'ordre de marxa per la matinada; la primera ullada del dia els trobà bon bocí enllà, muntats en formoses cavalleries manses com anyells i fortes com roures, plenes les sàrries de bones llesques de pernil i restalleres de botifarra.

Els ramblers xiulaven a la corrua, lligada de dos en dos, morro amb morro; de tant en tant, un de més eixelebrat engegava un reguitzell de guitzes a la seva veïna i intentava arrencar a córrer. La filera oscil·lava de cap a cap, i per un moment el pànic i el desconcert espatllaven el rítmic ondular de les bèsties. Per això hi havia els mossos a prop; xurriacada va, xurriacada ve, els espetecs de la tralla ratllant l'espai damunt mateix de les seves orelles aquietava l'esperit de les més bel·licoses. La mansoia capdavantera trotava quieta, apaivagada, i aviat els flancs llueïents de salut i suor anaven marxant, marxant, com un estol de formigues.

...

Perpinyà, bullint com un eixam d'abelles, parlava aquells dies com una enciclopèdia; s'ajuntaven pagesos amb senyors, espavilats i capcigranys, firaires i firats, gitanos i navarresos; tots volien parlar en francès, i els francesos ho deien tot en totes les llengües menys en la de la seva terra.

Al cap de vint-i-un dies tots tornaven a casa seva, motxos, capficats o alegrois, segons el drinc de la butxaca.

També els ramblers de vila emprengueren el retorn; tots tenien deliri de tornar a casa. Els esperava un bon llit i una bona taula, i ja començaven d'estar tips de menjar mantega als hostals i dormir en màrfegues pudents.

...

És negra nit, i el camí que segueixen s'escorre com un rierol vermell entre la terra rogenca. A banda i banda s'endevinen les ombres dels arbres.

- Alto!, es sent cridar, i tots es paren.

- Alto!, repeteix la veu, i al punt es senten voltats d'una collada d'homes.

- Qui és, de vosaltres, el qui mena la colla? Ah, ah... no contesteu! Que no hi és en Quim rambler? Que s'ha quedat endarrera?

Pla coneixen aquell crit! Pla que ho han sentit contar mil voltes! L'espant paralitza les llengües; el silenci és tan clar que es sent el respir de les persones i les bèsties.

- Vaja, doneu-me la bossa! –diu el qui parla sempre. Però, què cal que us deixi anar? Serà molt que no ens poguem entendre! Tombeu cua, i seguiu a tots aquests, i... seny!, que el trabuc apunta i no n'erra cap, ni a les fosques!

...

Una mà misteriosa ha deixat a la porta de cada rambler un paper escrit en mala lletra.

«Al terme del Pedrís, demà a les dotze», diu. «Porteu els diners, i si ve gent, els matem tots».

A en Quim rambler li marxà tot d'un cop la febre. Ell volia aixecar el sometent i anar-hi; les dones, a xiscles, ho impediren.

Aquella nit eixiren del poble amb els diners a punt. La calma era feréstega; ni una paraula es creuà entre ells, només el soroll dels peus petjant les pedres.

Es deturen en el lloc fixat i, de moment, tot està en tenebres. Després els ulls veuen les formes dels arbres corpulents, i, més tard... Oh, Déu de cels i terra!... Pengen raïms sinistres de cada branca damunt del camí, cossos estirats que oscil·len d'una manera paorosa, horribles penjats amb els ulls esverats i les llengües un pam enfora, gelades les mans i els cabells eriçats sobre les sines.

Xiscles d'esglai, esvaïments, crits d'angoixa i de païra...

L'endemà els duen a vila. Al fer-se fosc, la gent es tanca a casa, i no en tenen prou que apaguen el foc, i es colguen entre els llençols, tapats de cara. La «colla» que té la comarca terroritzada sembla que ha de tenir prou poder per a ficar-se per les xemeneies i endur-se'n d'un plegat tantes vides com li plagui.

«La colla» n'ha fet moltes, però com aquesta, cap. El crim ha estat horrible.

I en Quim rambler, aquesta vegada, no escolta. És cap de sometent, no? Doncs, a veure-ho! «Arriba», nois, les escopetes!

...

Les batudes duren dies i més dies per aquells boscos i barrancs. Tots els pagesos les secunden; en Quim, boig, enfellonit, ha jurat que s'hi quedaria o venjaria la mort del fill. Els grups de sometents van d'una banda a l'altra, però... ni rastre de bandits. Els boscos de la Segarra són feréstecs i atapeïts, i qualsevol els troba! Els bandits són gent bregada, el més dolent dels «cipayos» de Manresa, Igualada, Cervera i Vilafranca. Corrent d'una comarca a l'altra, han anat escampant la seva fama, i els pobles i pagesies del voltant han rebut el jou de la maldat com a penyora de les seves vides. Trabuc al pit, ganivet al ventre, si tiro, si clavo, més d'un pagès ha hagut d'obrir la porta de les cambres al facinerós brutal que li ha robat la calaixera i li ha forçat la filla. Si algun s'ha atrevit a donar una pista, l'endemà ha aparegut cosit a punyalades o penjat d'un rebot al peu d'un marge, que així es vengen els homes de «les colles» de tot aquell que s'atreveix a veure-hi o a parlar. I, en efecte, la comarca s'ha tornat de muts i cecs, els uns per por i els altres per benefici, car també hi ha qui dessota la decantada barretina, té el cervell prou despert per a comptar les unces que li pertoquen del treball de fer saber a segons qui que l'amo de tal lloc o de tal altre ha cobrat d'un plec la venda de la collita.

Així era la comarca; els boscos foren regirats de cap a peus, i les comes i collades vigilades de nit i dia; les coves de Sant Magí trapades amb fum de sofre, talment com si es tractés de dar caça a la guineu i no a cap home. Les fogueres dels campaments de nit deixades pels perseguits servien per a coure l'arengada dels perseguïdors mes, en arribar, ja aquells no hi eren. On s'havien ficat? Ningú no ho sabia.

Una tarda, cap al tard, en Quim rambler estava omplint de galledes d'aigua l'abeurador del seu estable, a punt per a la pallada de la nit. Poc ja s'hi veia, i, amb l'última ullada de claror que entrava per la finestrella, veu que s'alça del racó més fosc una figura.

- Escolteu... escolteu, i no crideu gens!

L'home recula i va per llençar un crit.

- No ho feu! -cridà a dir la veu. Entreu, i us diré qui sóc.

Quim es du la mà a la faixa i es palpa el ganivet de llarga fulla que ara no deixa mai.

- Qui ets tu, i què vols?

La figura acaba de posar-se dreta i resulta que és un noi.

Quim es tranquil·litza.

- Em sembla que et conec.

- I pla! Sóc el rabadà del Mas Carola, i us vull parlar.

- Que potser busques feina?

El xicot fa que no amb el cap i se'n du el rambler al fons de l'estable. Allí és ben fosc, i les paraules surten fluixes, sense que se'n perdi cap.

- He vist els lladres, i us ho vinc a dir, però jureu-me que no em descobrireu; em matarien.

En oir això, Quim torna a trobar-se al camí del terme del Pedrís, voltat d'aquella quietud, presagi de malures. Torna a veure aquelles esgarrifoses penjarelles i es veu altra volta engrapant enfellonit un manat de rames seques per anar veient la fesomia dels morts. Sí, ací hi ha el teu fill, i penja com els altres, els ulls oberts, els llavis negres, les mans que, aferrant-se a l'últim glop de vida, han esgarrapat la pell del coll com si les ungles fossin rabioses! Ni amb tots els diners que han heretat dels avis els de cal Quim rambler, podran tornar la vida a l'hereu assassinat! Misèria! I tu no t'has venjat, encara?

Sent en Quim que les cames li tremolen.

- Dius que els has vist? No menteixes, rabadà? Digues la veritat, que d'aquesta en surts amb sort de per vida o baldat a cops d'estaca. Si has jugat, val més que fugis ben corrents i mira que no t'atrapis!

- Els he vist dalt d'una coma. Tots anaven amb trabuc i duien la cara tapada. No n'he conegut cap.

- Eren molts?

- Més de dotze.

- A cavall?

- No en duien.

- I on eres, tu?

- Al castellot de la Muntana. M'he ficat allí dins per dormir la migdiada. He dormit molt, que les ovelles han parit aquesta setmana i he hagut de fer vetlla cada nit. Eren molt a prop de mi i, com que encara era molt clar, he temut de moure'm. He rumiat que no pujarien al castellot perquè és massa vist des de la plana; de primer només pensava com podria fugir sense que em vegessin; però mentre romania arraulit, veia pel forat de la paret el poble de l'altra banda. Mireu, Quim, ací hi ha la vila, i el poblet del Comadís és poc més enllà del bosc de la Quixera. Entremig hi ha el castellot i la coma que us he dit. Ara no es mouran d'allà, perquè encara s'hi veu massa. Si volen canviar de lloc, han de passar per la vila o pel Comadís, no hi ha més escapada, o pel bosc, però al bosc... si hi entren ells també hi podeu entrar vosaltres.

Encara no ha passat un quart, les campanes branden de banda a banda. És el toc de sometent. La gent vinga a dir, què passa? Les dones es posen a plorar i els

homes surten de llurs cases, les destrals i els ganivets brillants a la claror que surt somorta de les entrades. El toc de sometent, quina por fa a aquella hora tan entrada!

A la plaça, tots els homes han fet cap, les dones i la canalla. La gent de Savallà també es prepara, a l'altra banda, i els de Figuerola també, i els de Rauric, Llorac, més n'hi hagués! La ràbia els dóna ales; l'últim crim està present, i aquesta vegada els atraparem!

A la tarda ha caigut un rosimall, no res, una rufolada; les passes queden en el fang, i de les fulles dels arbres cauen gotes sobre les espatlles. Com aquella trista nit, tots callen, i en el silenci pregon van trobant les altres colles que ja els esperaven.

Travessen Can Cunill, travessen la Casablanca; els de Figuerola, ací, es destaquen de les marjades. Hi ha qui du la falç al puny i qui la dalla esmolada, que dintre el bosc és una arma que escombra les rates, i qui diu les rates, els homes que romanguin arrupits entre les mates, confosos entre el pedruscall, els rebrots i les argelagues.

- Vosaltres, a dalt del coll, que no passi ni una rata! Els de Savallà, veniu! Volteu aquestes quarteres, la bassa d'en Galiu, Can Torres i la Garriga. Fins al noguer. I foc! La veu és: Penjats! Foc al qui no doni la cara! Nosaltres, amunt!

Cadascun, silenciós, emprèn la caminada. Del rosimall de la tarda n'han quedat a dalt del cel uns núvols negres, que tapen la lluna i semblen mirats de baix peces de roba embrutada; les estrelles, entremig, van fent l'ullet, enriolades. Nit de venjança i d'horror, en què la mort, a cada passa que fan, els va a l'encontre!

Aviat, al lllindar del bosc es veu la flamarada que fa un tronc de pi sobre les brases. Es veuen ombres que jeuen embolicades amb mantes; els sarrons al seu costat, els trabucs, i el cinturó ple de bales.

Quan senten fressa a prop seu d'un bot engrapen les armes. Fugen corrent a tot peu, veuen els sometents a totes bandes. Sonen trets, fressa de rames trencades; el pas, pel bosc, està barrat, que la colla ben nodrida els fa de barra.

Quants són, els lladres? Molts els han vist, escorrent-se com àguiles, avall, avall de la clotada. Més trets, crits d'angoixa i de dolor. La veu d'en Quim, potent, airada, ratlla l'aire de la nit com si la portés una bala.

- Auuu... pa! Minyons! A la fondalada! Al torrent sec! Hala!...

I ell mateix corre al davant, alt, secardí, menjant-se el camí a gambades i no mirant si posa el peu sobre tou o sobre ferm, car vola a cada camada.

Ell mateix sent un bleixar i s'ajup a mirar què passa. Pica l'esca i un llumet fi il·lumina la faç pàlida d'un ferit doblegat sobre les cames.

- Tu no ets dels meus! –brama. Ets un lladre! Valga'm Déu, tens sort que sóc cristià, i això t'empara!

Però la mà que engrapa el coll deixa senyals morades. Passen llampecs pels seus ulls, més clars que l'estrella més clara!

- Però em diràs on son, o, mala negada, t'estaborneixo d'un cop com es fa amb una sargantana! Dignes on teniu el cau, digues-ho, mala entranya!

El ferit gira els ulls entorn, vidriats, confosos; mostra una cara pàl·lida on la mort, passa a passa, ha posat ja el seu senyal, aquell de qui ningú s'escapa.

- Si us ho diré, per ma mare! Jo no era pas dolent, la guerra malavesà el meu cos a viure sense treballar. Però ara... Tot el llarg del torrent sec... No tenen altra escapada. Moro... Ai, Déu! El capitost... du fusell... de la milícia... d'Espanya...

No escolten cap més paraula.

- Nosaltres som! Avall! Pels penjats, camarades!

Quim va al davant, brandant l'arma enlaire. Es sent fressa per tot arreu i es veuen ombres d'esquitllada.

- Avall, avall, camarades!...

Els lladres, on s'han ficat? Si ara mateix, ací al davant, se'ls veien fins les armes!

- La masia d'en Desvall! Correm, cuitem a salvar-nos! S'han ficat dins!

Avancen ajupits, ja es veuen les parets blanques.

- Obriu! Obriu o disparem les armes! No us podeu escapar! Som molts més! La cosa us falla!

De la finestra més aprop en surt una espurna blanca. Una flamarada roja il·lumina totes les cares, i a la paret del corral va a espetegar la bala.

- Aquest és el capitost! He conegut el fusell d'Espanya!

Tots, com un sol home, a la veu d'en Quim rambler s'abalancen a la porta, en l'aire els destres tallants; la fusta cau a l'empenta.

- Ací, cap al darrera! Un a cada finestra! I foc al qui es presenti!

Ell i dos més arriben a la pastera. Fora, algú ha encès el paller, i a la claror d'espurnes que entra per la finestra, veuen, a cavall del bastiment, una ombra tota negra.

- Alto! Alto al qui fuig!

Però l'ombra fa un moviment i tots tres veuen prou bé la fatídica canonada negra, veuen com apunta dret, però Quim pren davantera. Veuen com vacil·lant es

tomba cap endarrera, i cau després d'un moment amb els braços estesos dins la pastera.

- L'hem caçat! És nostre!

S'acosten al ferit i el tomben de cara enlaire...

Per la finestra van entrant els resplendors de la foguera, talment com si l'infern s'hagués obert en mil esquerdes.

- Desvall!!!

En Quim ramblar, esmaperdut, es deixa caure de genolls a terra. L'arma, encara fumejant, se li escapa de les mans i va a fer companyia a l'altra; ambdues, supervivents d'una guerra de glòria, s'han trobat en un funest cara a cara.

- Desvall!!!... No ho puc creure! Tu... tu un assassí! Tu, el meu amic de sempre!...

El lladre, estès al davant, sent que el cap li dóna voltes.

Veu aquella afrosa nit i sent caure les bosses curulles de dobles de d'aquells descuidats ramblers que sorprenia a les Pedrisses; sent els crits d'angoixa i esglai que llencen sols en les tenebres, amb el llaç fatal al coll, amb els peus a un pam de terra. Entre ells va trobar-hi el fill d'aquest que ara el feria! Per què va fer-ho, allò? Quina era la mala guspira que encenia en son pit aquell devessall de ferotgia? Qui va endinsar-lo en el llot? Qui va menar-lo pels llocs trencant totes les lleis divines, prenent el que no era seu, i prenent, inclòs, les vides?

- Desvall! Per què no t'he mort de seguida?

Mes Desvall ja no el sentia; allí, molt a prop seu, tenia l'eternitat freda; a baix, un abisme profund, a dalt, la justícia certa. Li passa per davant dels ulls un vel espès i negre. El Déu Totpoderós l'espera amb la mà estesa!

A fora, com una torxa de vent, cremava la palla encesa; els lladres, colze amb colze, abaixen el cap confosos. Les mans tacades de sang, només amb sang poden fer-se netes.

L'alba, allà en l'horitzó, tenia tonalitats tendres; eixia, calma com mai, ignorant de cap malesa, i els animalons del bosc es banyaven d'escalforeta.

Cap a vila! Som-hi amunt! Els tocs de les campanes surten a rebre'ls. Un calfred d'horror i ràbia surt al pas del sometent que forma a cada costat dels lladres.

- Assassins! Heu mort el meu home!

- Vàreu matar el meu fill!

- Els penjats no us deixaran a sol ni ombra!

- Quin mal us havien fet? No n'hi havia prou de la bossa?

- Déu us hagi perdonat!

- Així Déu no us perdoni!

El dia, molt clar i pur, aclareix totes les ombres.

...

El camí del Pedrisser és com un pelegrinatge; els uns per curiositat, els altres per remembrança. A cada arbre dels fatals s'hi grava un nom i una data; però els arbres, ferits d'una malura estranya, es van morint un a un, secs d'arrels i de branques.

En Quim rambler, en un rapte, ha cercat una pedra plana, i per un picapedrer ha fet picar noms i dates. La pedra ha dreçat al mig d'allà on hi havia el grup d'arbres; una creu al seu costat, braç estès, és la qui parla.

La gent ha nomenat al lloc «La Creu dels Penjats», i el nom quedava. Ha quedat per anys i anys, i així s'anomena encara; la pedra, gastada pel temps, les pluges i les nevades, té un color roig, com si s'hagués tenyit de la sang que es vessava. La Creu, immutable al temps, parla que parla. Qui, al passar per aquells llocs, dels penjats no es recordava?

A la meitat del segle XX, o sigui l'any 1950, anant amb l'escopeta al coll a caçar per la contrada, m'he aturat davant d'uns murs coberts d'heura i de ramatge. La casa té aquell aire d'abandó i de misteri que sols es nota a les cases de temps abandonades. Uns ocellots lletjos i negres volaven per les teulades; al voltant tot era sol, feréstec i aspre; per anar-hi un tot sol, que la nit no ens hi atrapi!

Les parets, mig derrocades, deixaven veure el de dins tot mig menjat per les rates, niu d'òlibes i de corbs, únics estadants que ho habitaven. Fins el sol es veia fosc entre aquells tuptits ramatges, on semblava que la traïdoria havia d'ajocar-se. A la claror de la lluna, quina escena de fantasmes!

Vaig estremir-me un xic.

- Què és això? -he preguntat.

- Això? La cova de lladres!

I m'ho contaren.

Quina història, he pensat jo, quina història més estranya!

Els descendents de la casa diu que han pagat el fet com si fos d'ells la taca. Viuen muts, sorruts i aspres; els seus ulls tenen la por del qui es veu mal mirat i rebutjat de tot lloc on vagin amb el cor ample. La gent fuig en veure'ls.

- Són els Desvall! Són els lladres!

- Torneu-vos-en a la cova!

I així passaren els anys i els fills ho rebien dels pares. Ja d'infantons, pobrets!, neixen amb aquella taca; els ulls no s'alçaven mai, sempre abatuts de vergonya. Si encara no sabien res, ja cuitaven a conta'ls-hi! La seva casa, deixada per niu de corbs i de rates, posava en aquell lloc com si aplanés tots els arbres. El bosc era trist i espès, la terra eixuta i flaca, ni les cabres ni els conills menjaven per aquelles rases, com si el foc que una nit va il·luminar aquella escena horrible hagués cremat les seves entranyes.

Tot allò he contemplat sentint una tremolor estranya.

- Anem-nos-en, -he dit. M'ha agafat fred!

I d'un bocí lluny m'he girat a contemplar una vegada més la cova de lladres. L'he vista retallada, fosca, ajupida com una àvia: les parets mig derrocades, la xemeneia encara enlaire, el brocal del pou com un ull que s'emmirallés ple d'aigua. Els corbs voltaven per damunt girant d'una banda a l'altra; les negres ales teixien figures de fantasma!

Quina feresa m'ha fet aquella cova de lladres!

Octubre 1950